JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ANTONIO LA PERGOLA
25 päivänä helmikuuta 1999 *

I Kanteiden kohde

1. Alankomaiden kuningaskunta on 28.9.1995 nostamallaan kanteella (jäljempänä ensimmäinen kanne) vaatinut EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan nojalla, että yhteisöjen tuomioistuimen on ensinnäkin kumottava 28.7.1995 tehty komission päätös, joka on muodoltaan aluepolitiikasta vastaavan komission jäsenen kirje ja joka koskee kahdeksan sellaisen hankkeen saattamista päätökseen, joihin on ennen vuotta 1989 myönnetty tukea Euroopan aluekehitysrahastosta [1] (jäljempänä 28.7.1995 päivätty kirje), ja toiseksi velvoitettava komissio korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Vastaaja on esittänyt 23.10.1995 työjärjestyksen 91 artiklan mukaisen oikeudenkäyntiväitteen, jossa se on vaatinut, että tämä kanne on jätettävä tutkimatta. Yhteisöjen tuomioistuin päätti 23.9.1997 käsitellä ensimmäistä kannetta koskevan oikeudenkäyntiväitteen pääasian yhteydessä.

2. Alankomaiden kuningaskunta on 19.3.1996 jättänyt yhteisöjen tuomioistuimelle uuden kanteen (jäljempänä jälkimmäinen kanne), jossa se vaatii, että yhteisöjen tuomioistuimen on ensinnäkin kumottava 15.1.1996 päivätty maksuvelvollisuutta koskeva ilmoitus ja komission 16.2.1996 tekemät kaksi päätöstä, jotka ovat muodoltaan komission hallintoyksiköiden kirjeitä ja koskevat kahden sellaisen hankkeen saattamista päätöksen, jotka kuuluivat 28.7.1995 päivätyssä kirjeessä tarkoitettuihin kahdeksaan hankkeeseen [2] (jäljempänä 16.2.1996 päivätyt kirjeet), ja toiseksi velvoitettava komissio korvaamaan oikeudenkäyntikulut. [3]

3. Koska molemmat asiat koskevat itse asiassa samoja ongelmia, ne liittyvät toisiinsa. Lisäksi kantajana olevan jäsenvaltion näissä asioissa esittämät kanneperusteet vastaavat toisiaan. Yksinkertaisuuden vuoksi käsittelen molempia asioita tässä ratkaisuehdotuksessa mutta — kuten jäljempänä selvitetään — esitän, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisisi ne eri tavalla, koska komissio on esittänyt oikeudenkäyntiväitteen ainoastaan ensimmäisen kanteen osalta.

* Alkuperäinen kieli: italia.

1 — Hankkeet nro 80.07.03.002 (Veendam-Musselkanaal), 84.07.03.001 (Rijksweg 7), 84.07.03.003 (Wegproject S13), 84.07.03.004 (Weg Veendam), 85.07.04.005 (5 gegroepeerde Drenste projecten), 87.07.04.001 (Wegproject Zwart 6 Zuid), 87.07.04.004 (Rondweg Sneek) ja 88.07.04.002 (project Gelpenberg).

2 — Edellä mainitut hankkeet nro 80.07.03.002 ja 84.07.03.004.

3 — Jälkimmäisessä kanteessaan Alankomaiden kuningaskunta pyysi myös, että yhteisöjen tuomioistuin määräisi, että asiat on kirjallista tai suullista käsittelyä taikka lopullista tuomion antamista varten käsiteltävä yhdessä, koska ne liittyvät toisiinsa.

II Asioita koskevat oikeussäännöt ja asioiden tosiseikat

4. Kun rakennerahastoja vuonna 1993 uudistettiin,[4] neuvosto antoi siirtymäsäännöksiä, joilla oli tarkoitus poistaa niin sanottuja nukkuvia asioita koskeva ongelma 3.8.1993 lukien sellaisten hankkeiden osalta, joille oli myönnetty yhteisön tukea ennen 1.1.1989 tehdyllä päätöksellä.[5] Tilintarkastustuomioistuin ja Euroopan parlamentti olivat aikaisemmin useaan otteeseen arvostelleet tätä ilmiötä. Nukkuvilla asioilla tarkoitetaan hallintokielessä hankkeita, joissa siitä, kun hanketta koskeva maksusitoumus otetaan yhteisön talousarvioon, kuluu kauan, ennen kuin hanke saatetaan lopullisesti päätökseen maksamalla tuen loppuosa toimenpiteen valmistuttua konkreettisesti, mikä edellyttää, että siinä taloudellisessa tarkastuksessa, joka kyseisen jäsenvaltion on tehtävä, päädytään myönteiseen tulokseen.[6] Nukkuvat hankkeet, jotka rasittavat yhteisön talousarviota useina varainhoitovuosina sitoumuksen tekemisen jälkeen, voivat hankkeen päätökseen saattamista koskevaa päätöstä tehtäessä aiheuttaa ongelmia lopulliseen maksuun tarvittavien varojen jäljittämisessä. Nukkuvat hankkeet ovat tällöin selvästi yhteisön talousarvion moitteetonta varainhoitoa koskevan perustavanlaatuisen periaatteen vastaisia.[7] Asetuksen N:o 2052/88 15 artiklassa, sellaisena kuin se on korvattuna (edellä alaviitteessä 4 mainitun) asetuksen N:o 2081/93 1 artiklalla, säädetään seuraavaa:

"1. Tämä asetus ei estä niiden monivuotisten toimenpiteiden jatkamista, jotka neuvosto tai komissio ovat hyväksyneet ennen tämän asetuksen voimaantuloa voimassa olleen rakennerahastoja koskevan sääntelyn nojalla, yhteisön tukikehysten ja tuen

4 — Siltä osin kuin sillä on merkitystä tämän ratkaisuehdotuksen kannalta, ks. rakennerahastojen päämääristä ja tehokkuudesta ja niiden toiminnan yhteensovittamisesta keskenään ja Euroopan investointipankin toiminnan sekä muiden rahoitusvälineiden kanssa annetun asetuksen (ETY) N:o 2052/88 muuttamisesta 20 päivänä heinäkuuta 1993 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2081/93 (EYVL L 193, s. 5; jäljempänä asetus N:o 2081/93) ja asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta annetun asetuksen (ETY) N:o 4254/88 muuttamisesta Euroopan aluekehitysrahaston osalta 20 päivänä heinäkuuta 1993 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2083/93 (EYVL L 193, s. 34; jäljempänä asetus N:o 2083/93).

5 — Hankkeisiin, joihin myönnettävää rakennerahastojen tukea koskeva päätös on tehty 1.1.1989 *jälkeen*, sovelletaan juuri 1.1.1989 voimaan tulleen, rakennerahastojen päämääristä ja tehokkuudesta ja niiden toiminnan yhteensovittamisesta keskenään sekä Euroopan investointipankin toiminnan ja muiden rahoitusvälineiden kanssa annetun asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta *19* päivänä *joulukuuta 1988* annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4253/88 (EYVL L 374, s. 1) 20 artiklan mukaan sitä periaatetta, että sitoumukset, jotka komissio on päättänyt ottaa talousarvioon, ovat voimassa ajan, jonka kesto riippuu kyseessä olevan toiminnan luonteesta ja sen toteuttamisen erityisistä edellytyksistä. Ks. myös Euroopan yhteisöjen yleiseen talousarvioon sovellettavan 21 päivänä joulukuuta 1977 annetun varainhoitoasetuksen (EYVL L 356, s. 1) 1 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna 24.6.1988 annetun neuvoston asetuksen (EHTY, ETY, Euratom) N:o 2049/88 (EYVL L 185, s. 3) 1 artiklan 1 kohdalla ja 13.3.1990 annetun neuvoston asetuksen (Euratom, EHTY, ETY) N:o 610/90 (EYVL L 70, s. 1) 1 artiklan 4 kohdalla.

6 — Komission mukaan edellä kuvailtu ilmiö johtuu Euroopan aluekehitysrahaston (jäljempänä EAKR) rahoittamissa hankkeissa ensinnäkin itse hankkeiden luonteesta (erityisesti tuotannolliset investoinnit tai infrastruktuuri-investoinnit), toiseksi siitä vaatimuksesta, että lopullisten tuensaajien on laadittava asianmukainen ja täydellinen dokumentaatio ja toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on tehtävä tarpeelliset taloudelliset tarkastukset sen varmistamiseksi, että yhteisön tuen saamisen edellytykset ovat täyttyneet, kolmanneksi niistä väistämättömistä viivästyksistä, joita aiheutuu sekä suoritusportaassa että hallinnossa, ja neljänneksi jäsenvaltioiden laiminlyönneistä ilmoittaa komissiolle siitä, miten hankkeet edistyvät.

7 — Ks. edellä alaviitteessä 5 mainitun varainhoitoasetuksen 2 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna em. asetuksella N:o 610/90, jossa säädetään seuraavaa: "Talousarviomäärärahat on käytettävä moitteettoman varainhoidon periaatteiden sekä erityisesti taloudellisuuden ja kustannusvaikuttavuuden periaatteiden mukaisesti — — ".

antamisen muotojen mukauttaminen mukaan lukien.

2. Komissio tutkii ja hyväksyy ennen tämän asetuksen voimaantuloa voimassa olleen rakennerahastoja koskevan sääntelyn nojalla jätetyt hakemukset, joissa pyydetään rakennerahastojen tukea, kyseisen sääntelyn mukaisesti.

3. Edellä 3 artiklan 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa säännöksissä [eli kunkin rakennerahaston toimintaa koskevissa erityissäännöksissä ja niissä säännöksissä, jotka ovat tarpeen rakennerahastojen toiminnan yhteensovittamiseksi toisaalta keskenään, toisaalta Euroopan investointipankin toiminnan ja muiden rahoitusvälineiden kanssa] täsmennetään erityiset siirtymäkauden säännökset, jotka koskevat tämän artiklan soveltamista, mukaan lukien säännökset, joilla taataan, että jäsenvaltioille myönnettävä tuki ei keskeydy ennen kuin uuden järjestelmän mukaan laaditut suunnitelmat ja toimenpideohjelmat valmistuvat ja että tuen myöntäminen hankkeille, joiden osalta on ennen 1 päivää tammikuuta 1989 tehty päätös tuen myöntämisestä, voidaan saattaa lopullisesti päätökseen viimeistään 30 päivänä syyskuuta 1995."

4. Asetuksen N:o 2052/88 edellä lainattu 15 artiklan 3 kohta on pantu täytäntöön erityisesti EAKR:n yhteydessä päätettyjen hankkeiden osalta asetuksen N:o 4254/88 12 artiklalla, sellaisena kuin se on korvattuna edellä mainitun asetuksen N:o 2083/93 1 artiklalla. Asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa säädetään seuraavaa: "Komissio vapauttaa ilman eri toimenpiteitä viimeistään 30 päivänä syyskuuta 1995 osia seuraavista summista, jotka on sidottu tuen myöntämiseen EAKR:sta sellaisille hankkeille, joista komissio on päättänyt ennen 1 päivää tammikuuta 1989 ja joiden osalta komissiolle ei ole esitetty lopullista maksupyyntöä ennen 31 päivää maaliskuuta 1995, sanotun kuitenkaan vaikuttamatta sellaisiin hankkeisiin, joita on lykätty oikeudellisista syistä."

5. Komissio ilmoitti aluepolitiikkaa ja koheesiota käsittelevän pääosaston osastopäällikön García Lombarderon allekirjoittamalla, 23.2.1995 päivätyllä kirjeellä Alankomaiden kuningaskunnan Euroopan unionissa toimivalle pysyvälle edustustolle, että talousarvioon otettujen sitoumusten loppuosa oli vielä maksamatta 18 sellaisesta hankkeesta, joiden rahoitukseen EAKR on osallistunut ennen vuotta 1989, ja komissio kiinnitti Alankomaiden viranomaisten huomion asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaan. Vastaaja on varainhoitoasioita koskevan toimivallan siirtämistä koskevien sääntöjen mukaisesti valtuuttanut virkamiehensä García Lombarderon maksattamaan ja maksamaan EAKR:n tuet sekä käyttämään tukiin varattuja määrärahoja. Alankomaiden talousministeriö (jäljempänä ministeriö) vastasi 21.3.1995 päivätyllä kirjeellä, että kymmenestä hankkeesta tehdään loppuilmoitus 30.9.1995 mennessä mutta muiden hankkeiden osalta loppuilmoitusta ei pystytä

tekemään erinäisistä syistä, jotka on mainittu nimenomaisesti.

6. García Lombardero ilmoitti 7.4.1995 päivätyllä kirjeellä ministeriölle, että asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa lopullisten maksupyyntöjen esittämistä varten säädettyä määräaikaa ei voida muuttaa eikä yksittäisten hankkeiden toteuttamistai maksuaikaa voida pidentää, joten keskeneräiset ns. vanhat asiat saatetaan päätökseen komissiolle 1.4.1995 mennessä saapuneiden asiakirjojen perusteella.

7. García Lombardero ilmoitti 28.4.1995 päivätyllä kirjeellään (jota muutettiin 4.5.1995 päivätyllä telekopiolla) ministeriölle, kuinka suuri määrä aiemmin maksettua tukea oli palautettava kahdeksan hankkeen osalta.[8] Alankomaat kertoi komissiolle oman näkemyksensä etenkin asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan tulkinnasta ja toimitti sille lisätietoja eräistä kyseessä olevista hankkeista 19.5., 7.7., 11.7., 19.7. ja 20.7.1995 päivätyissä kirjeissään sekä kahdessa kokouksessa, joista ensimmäinen pidettiin 26.6.1995 Alankomaiden talousasioiden valtiosihteerin (jäljempänä valtiosihteeri) ja komission jäsenen Wulf-Mathiesin välillä. Alankomaiden viranomaiset esittivät komissiolle riidanalaisia asioita koskevat lopulliset maksupyynnöt 1.6.1995 päivätyllä kirjeellään (viiden hankkeen osalta),[9] 27.7.1995 päivätyllä kirjeellään (kahden hankkeen osalta) ja 14.8.1995 päivätyllä kirjeellään. Alankomaiden viranomaiset saivat 29.6.1995 viiden hankkeen osalta[10] maksuvelvollisuutta koskevat ilmoitukset, joissa kehotettiin maksamaan niissä ilmoitetut määrät komissiolle ennen 31. päivää elokuuta 1995.[11]

8. Komission jäsen ilmoitti 28.7.1995 päivätyllä kirjeellään valtiosihteerille tutkineensa uudelleen ongelmaa, jota aikaisempi kirjeenvaihto koski, ja ottaneensa huomioon myös Alankomaiden viranomaisten esittämät lisätiedot. Komission jäsen totesi kuitenkin seuraavaa: "Useimpien tapausten osalta — — minun on valitettavasti ilmoitettava Teille, että asiaa uudelleen tutkittuani olen vakuuttunut siitä, että kyseiset hankkeet todella on saatettava päätökseen niiden viimeisten maksupyyntöjen perusteella, jotka komissiolla oli 31.3.1995. Komissiolla ei ole toimivaltaa saattaa näitä hankkeita päätökseen sellaisten maksupyyntöjen perusteella, jotka se on saanut myöhemmin kuin 31.3.1995 ja joista ilmenee tuonhetkinen tilanne menojen osalta." Komissio jäsen täsmensi vielä, että asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa säädettyä määräaikaa voidaan pidentää niiden neljän hankkeen osalta, joita on lykätty oikeudellisista syistä tai joiden toteuttamiselle komissio oli

8 — Hankkeet nro 76.07.04.001 (S23 Kerkradessa), 87.07.03.001 (Zuiderbrug Venlo) ja 88.07.04.004 (A2-Maastricht Airport) sekä em. hankkeet nro 84.07.03.003, 85.07.04.005, 87.07.04.001, 87.07.04.004 ja 88.07.04.002 (ks. edellä alaviite 1).

9 — Hankkeet nro 80.07.03.002, 84.07.03.004, 87.07.04.001, 87.07.04.004 ja 88.07.04.002.

10 — Hankkeet nro 84.07.03.003, 85.07.04.005, 87.07.04.001, 87.07.04.004 ja 88.07.04.002.

11 — García Lombarderon ministeriölle lähettämässä, 28.4.1995 päivätyssä kirjeessä mainittujen kolmen muun hankkeen osalta ks. jäljempänä alaviite 12 ja siihen liittyvä teksti.

ennen 12 artiklan voimaantuloa hyväksynyt päättymispäivän, joka on myöhempi kuin 31.3.1995. [12]

9. Niistä kahdeksasta hankkeesta, joiden osalta Alankomaiden tekemä määräajan pidennyspyyntö oli hylätty (ks. edellä alaviite 1), komissio kieltäytyi maksamasta pyydettyä tuen loppuosaa kokonaisuudessaan (kahdessa tapauksessa) tai jopa vaati aiemmin maksettujen ennakoiden palauttamista (viidessä tapauksessa; ks. edellä alaviite 10). Ainoastaan hankkeen nro 84.07.03.001 päätökseen saattamista koskevan päätöksen loppusaldo oli nolla. [13]

10. Alankomaiden viranomaiset esittivät 1.6.1995 komissiolle hankkeista nro 80.07.03.002 ja 84.07.03.004 tuen loppuosan maksamista koskevat hakemukset (ks. edellä 2 ja 7 kohta). Komissio lähetti 15.1.1996 ministeriölle hankkeesta nro 84.07.03.004 maksuvelvollisuutta koskevan ilmoituksen, jonka määrä oli 1 364 180 Alankomaiden guldenia (NLG). García Lombarderon 16.2.1996 päivätyissä kirjeissä, joissa viitataan 23.2. ja 7.4.1995 päivättyihin aikaisempiin kirjeisiin, joiden mukaan vastaaja aikoi saattaa hankkeet nro 80.07.03.002 ja 84.07.03.004 päätökseen niiden tietojen perusteella, jotka sillä oli hallussaan ennen 1.4.1995, vahvistettiin määrä, jota komissio vaatii palautettavaksi hankkeesta nro 84.07.03.004, ja todettiin komission suorittavan 551 845 NLG hankkeelle nro 80.07.03.002 myönnetyn tuen loppuosana. Näistä 16.2.1996 päivätyistä kirjeistä ilmenee myös, mitä laskentamenetelmää komissio on kummassakin tapauksessa käyttänyt.

III Oikeudellinen arviointi

Ensimmäisen kanteen tutkittavaksi ottaminen (asia C-308/95)

11. Kuten edellä on todettu (ks. 1 kohta), komissio on esittänyt oikeudenkäyntiväitteen, jonka mukaan Alankomaiden kannetta, jossa vaaditaan 28.7.1995 päivätyn kirjeen kumoamista, ei voida ottaa tutkittavaksi. Vastaaja katsoo oikeudenkäyntiväitteessään, että riidanalaisella toimella on pelkästään vahvistettu García Lombarderon 7.4.1995 päivätty kirje kyseessä olevien kahdeksan hankkeen osalta. Vastaajan mukaan kantaja ei ole riitauttanut tätä kirjettä perustamissopimuksen 173 artiklan mukaisessa määräajassa. Komissio viittaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön [14] ja väittää, että jos asiassa C-308/95 nostettu kanne otettaisiin tutkittavaksi, Alankomaat saisi kiertää määräajan, jonka kuluessa sen olisi pitänyt vaatia

12 — Em. hankkeet nro 76.07.04.001, 87.07.03.001 ja 88.07.04.004 (ks. edellä alaviite 8) sekä hanke nro 86.07.03.002 (Maastricht Airport). Alankomaiden viranomaisten komissiolle 31.7.1995 lähettämän kirjeen johdosta komissio vahvisti puhelimitse, että määräajan pidennys oli myönnetty myös hankkeelle nro 88.07.03.001 (Oostersluis).

13 — Komissio oli näin ilmoittanut ministeriölle García Lombarderon allekirjoittamalla, 25.10.1995 päivätyllä kirjeellä.

14 — Komissio viittaa asiassa 26/76, Metro v. komissio, 25.10.1977 annettuun tuomioon (Kok. 1977, s. 1875) ja yhdistetyissä asioissa 166/86 ja 220/86, Irish Cement v. komissio, 15.12.1988 annettuun tuomioon (Kok. 1988, s. 6473).

alkuperäisen päätöksen muuttamista. Komission mukaan 28.7.1995 päivätyn kirjeen mahdollisella kumoamisella ei sitä paitsi olisi mitään merkitystä kantajana olevalle valtiolle. Vaikka yhteisöjen tuomioistuin ratkaisisi asian, alkuperäinen päätös jäisi voimaan (sekä sen perusteella tehdyt yksittäiset rahoitusta koskevat päätökset). Komission mukaan 28.7.1995 päivättyä kirjettä voidaan pitää vahvistuksena siitä huolimatta, että riidanalaisen toimen, jolla komission jäsen on vastannut valtiosihteerin kirjeeseen, on allekirjoittanut toinen luonnollinen henkilö kuin se, joka on muodollisesti tehnyt alkuperäisen päätöksen. Lopuksi komissio katsoo, että vastoin yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asiassa IPK vastaan komissio [15] äskettäin omaksumaa kantaa Alankomaiden nyt riitauttaman kirjeen kaltainen kirje, jonka laatija ilmoittaa vahvistavansa aikaisemman kirjeen sisällön *tutkittuaan sen henkilön tilanteen uudelleen, jolle aiempi päätös on osoitettu*, ei olennaisesti poikkea pelkästä vahvistuskirjeestä; erot asiakirjojen sanamuodossa voivat nimittäin johtua pelkistä kohteliaisuussyistä, eivätkä ne merkitse, että tilannetta olisi todella arvioitu uudelleen.

12. Komissio toistaa nämä väitteet ja perustelut vastineessaan ja vastauskirjelmässään ja kehittelee niitä. Vastaajan mukaan se, että ensimmäistä kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, ei johdu niinkään siitä, että 28.7.1995 päivätty kirje on pelkkä vahvistava toimi (toissijainen väite), vaan ennen kaikkea siitä, että riidanalainen kirje ei ole toimi, josta voitaisiin nostaa kumoamiskanne. Komission mukaan oikeusvarmuuden periaate edellyttää, että kumoamiskanne voidaan nostaa ainoastaan toimista, jotka yhteisön oikeusjärjestyksessä on nimenomaisesti ja erikseen määritelty kannekelpoisiksi toimiksi toimesta päättämiseen toimivaltaisen toimielimen osalta, toimesta päättämistä koskevan menettelyn osalta, toimen pätevyyttä koskevien edellytysten osalta ja toimen oikeudellisten vaikutusten osalta. Komission mielestä niistä toimista, joita se toteuttaa talousarvion täytäntöönpanemiseksi, perustamissopimuksen 173 artiklan mukainen kanne voidaan nostaa ainoastaan tiedoksi annetuista menojen maksamista koskevista määräyksistä ja saamisten perintää koskevista määräyksistä. Tällaiset yksittäispäätökset eivät suinkaan ole pelkkiä aiempien päätösten konkreettisia soveltamistoimenpiteitä, vaan niillä on lopullisia oikeusvaikutuksia niiden osalta, joita asia koskee. Komission mukaan asiassa C-308/95 riitautetun toimen on sitä vastoin katsottava olevan osa komission valmistelevaa toimintaa riidanalaisessa asiassa. Komissio väittää, että tällä toimella ei sitä paitsi ole mitään sellaista oikeudellista perustaa, jonka perusteella sitä voitaisiin pitää komission lainmukaisesti tekemänä päätöksenä. Toimella ei ole Alankomaihin nähden mitään uusia oikeudellisia vaikutuksia niiden lisäksi, joita sille jo aiheutuu suoraan asetuksen N:o 4254/88 12 artiklasta, koska komission mukaan toimella on ainoastaan tarkoitus muistuttaa, miten komissio tulkitsee tätä artiklaa. Tämän kannan mukaan vastaaja ei ole voinut tehdä mitään muita päätöksiä, jotka sijoittautuisivat 12 artiklan ja niiden asian päätökseen saattamista koskevien toimien väliin, joilla tätä artiklaa sovelletaan konkreettisesti yksittäistapauksiin. Komissio toteaa vielä, että kaiken lisäksi 28.7.1995 päivätty kirje sijoittautuu ajallisesti viiden hankkeen osalta annettujen maksuvelvollisuutta koskevien ilmoitusten tiedoksiantamisen ja kolmen muun

15 — Ks. asia T-331/94, IPK v. komissio, tuomio 15.10.1997 (Kok. 1997, s. II-1665).

hankkeen päätökseen saattamista koskevien päätösten tekemisen väliin (ks. edellä 7, 9 ja 10 kohta). On siis perusteltua pohtia, mikä oikeudellinen merkitys on "päätöksellä", joka on tehty osittain myöhemmin ja osittain aikaisemmin kuin ne (varsinaiset) päätökset, joita yhteisön oikeudessa muodollisesti tarkoitetaan.

13. Mutta perusteluja, joita komissio on esittänyt ensin oikeudenkäyntiväitteessään ja sen jälkeen vastineissaan tukeakseen väitettään, jonka mukaan asiassa C-308/95 nostettua kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, on vaikea sovittaa yhteen. Vastaaja on pitänyt kannekelpoisena toimena ensin García Lombarderon 7.4.1995 päivättyä kirjettä ministeriölle ja sen jälkeen niitä edellä mainittuja maksuvelvollisuutta koskevia ilmoituksia ja asian päätöksen saattamista koskevia yksittäisiä päätöksiä, jotka koskevat kahdeksaa riidanalaista hanketta. Tästä huolimatta komissio on mielestäni oikeassa katsoessaan, että ensimmäistä kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi. Seuraavaksi selvitän, mistä syystä näin on.

14. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on omaksuttu se kanta, että EY:n perustamissopimuksen 164 artiklassa määritellyn tavoitteen mukaisesti kumoamiskanteen kohteena voivat olla luonteestaan tai muodostaan riippumatta kaikki ne toimielinten antamat säännökset ja määräykset, joiden tarkoituksena on tuottaa oikeusvaikutuksia.[16] Ratkaistessaan, voidaanko 173 artiklan nojalla nostettu kanne ottaa tutkittavaksi, yhteisöjen tuomioistuin kiinnittää näin ollen huomiota pikemminkin riitautetun toimen asiasisältöön kuin sen viralliseen nimitykseen.[17] Kirjettä, jonka komissio on lähettänyt vastauksena sen vastaanottajan esittämään pyyntöön, voidaan siis pitää kannekelpoisena päätöksenä, kunhan se vain on toimi, jolla on sitovia oikeusvaikutuksia, jotka voivat vaikuttaa kantajan etuihin muuttaen tämän oikeusasemaa selvästi.[18]

15. Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa mielestäni paras lähde selvitettäessä, mitä arviointiperusteita yhteisöjen tuomioistuimen on sovellettava tutkiessaan 173 artiklassa määrätyllä oikeussuojakeinolla riitautetun toimen luonnetta, on asiassa Regione Toscana vastaan komissio äskettäin annettu tuomio,[19] jossa oli kyse hyvin samankaltaisesta tapauksesta. Kyseisessä asiassa Regione Toscana oli vaatinut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuinta kumoamaan kaksi päätöstä, jotka komissio oli tehnyt kirjeen muodossa, sekä toimen (jota ei lainkaan annettu tiedoksi kantajalle), jolla vapautettiin yhteisön tuki, joka oli jo myönnetty eräälle hankkeelle integroitujen Välimeren-ohjelmien yhteydessä. Ensimmäisessä kirjeessä, jonka Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) johtaja lähetti 21.11.1994 Italian viranomaisille, komissio viittasi ase-

16 — Ks. asia 22/70, komissio v. neuvosto, tuomio 31.3.1971 (Kok. 1971, s. 263).

17 — Ks. mm. asia T-3/93, Air France v. komissio, tuomio 24.3.1994 (Kok. 1994, s. II-121, 57—59 kohta).

18 — Ks. mm. asia C-25/92, Miethke v. parlamentti, määräys 27.1.1993 (Kok. 1993, s. I-473, 10 kohta); asia C-64/93, Donatab ym. v. komissio, määräys 28.6.1993 (Kok. 1993, s. I-3595, 13 kohta) ja asia T-83/92, Zunis Holding ym. v. komissio, tuomio 28.10.1993 (Kok. 1993, s. II-1169, 30 kohta).

19 — Asia T-81/97, Regione Toscana v. komissio, tuomio 16.7.1998 (Kok. 1998, s. II-2889).

tuksen N:o 4256/88 [20] 10 artiklaan, jonka sanamuoto on asianmukaisin muutoksin sama kuin asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan (ks. edellä 4 kohta), ja ilmoitti, että kyseistä hanketta koskeva lopullinen maksupyyntö olisi pitänyt esittää komissiolle viimeistään 31.3.1995. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön [21] ja totesi ensiksi, että yhteisön toimielimen pelkällä kirjallisella mielipiteenilmauksella ei voi olla oikeusvaikutuksia eikä sillä myöskään pyritä aikaansaamaan niitä, joten se ei ole päätös, josta voitaisiin nostaa kumoamiskanne (tuomion 22 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan oikeusvaikutukset eivät kyseisen tapauksen olosuhteissa voineet syntyä siitä kyseisen asetuksen tulkinnasta, jonka komissio esitti riitautetussa kirjeessä, vaan asetuksen soveltamisesta yksittäistapaukseen. Kyseistä kirjettä ei myöskään voitu pitää komission päätöksenä, joka olisi koskenut kantajan esittämää lopullista maksupyyntöä, koska maksupyyntö esitettiin useita kuukausia riidanalaisen toimen jälkeen (ks. jäljempänä 16 kohta). Koska komission 21.11.1994 päivätyssä kirjeessä ainoastaan tulkittiin edellä mainittua 10 artiklaa, se oli tarkoitettu pelkästään tiedoksi eikä sillä sellaisenaan muutettu sen vastaanottajana olleen yksikön oikeusasemaa (ks. tuomion 23—26 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että kannetta ei voitu ottaa tutkittavaksi myöskään siltä osin kuin sillä vaadittiin sen toimen kumoamista, jolla komissio oli viran puolesta vapauttanut riidanalaisen summan. Tällainen toimi ei nimittäin sellaisenaan saanut aikaan mitään omia oikeusvaikutuksia Regione Toscanan suhteen. Se oli vain väistämätön seuraus siitä, että komissio oli aiemmin todennut kantajan menettäneen oikeutensa taloudelliseen tukeen (ks. tuomion 29 ja 30 kohta).

16. Regione Toscana oli riitauttanut myös 31.1.1997 päivätyn kirjeen, jossa komissio oli vastannut kantajan esittämään lopulliseen maksupyyntöön (sekä sen jälkeen lähetettyyn maksukehotukseen) viittaamalla ensin 21.11.1994 päivättyyn ilmoitukseensa ja toteamalla sen jälkeen, että pyyntö oli saapunut sille 4.4.1995 ja sitä tukevat tositteet vasta 29.5.1995; tämän vuoksi komissio oli ilmoittanut kantajalle, että kyseiset yhteisön rahoittamat summat oli vapautettu viran puolesta 30.9.1995. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että koska toisella kanteen kohteena olevalla kirjeellä evättiin Regione Toscanalta sille alun perin myönnetty taloudellinen tuki 10 artiklassa säädetyn määräajan noudattamatta jättämisen vuoksi, kirjeestä ilmeni, miten komissio sovelsi tätä säännöstä kantajan tilanteeseen. Toimesta voitiin siis nostaa kumoamiskanne (ks. tuomion 27 ja 28 kohta).

17. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen asettamat periaatteet ovat mielestäni oikeita, ja niitä voidaan hyvin soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa. Nyt kyseessä oleva 28.7.1995 päivätty kirje on perustamissopimuksen 173 artiklassa tarkoitettu kannekelpoinen päätös, jos se on

20 — Asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamista koskevista säännöksistä Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston ohjausosaston osalta 19 päivänä joulukuuta 1988 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 4256/88 (EYVL L 374, s. 25), sellaisena kuin se on muutettuna 20.7.1993 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2085/93 (EYVL L 193, s. 44).

21 — Ks. mm. asia 133/79, Sucrimex ja Westzucker v. komissio, tuomio 27.3.1980 (Kok. 1980, s. 1299, 15—18 kohta).

virallinen ja lopullinen ilmaus siitä, miten komissio soveltaa asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa Alankomaiden tilanteeseen. Siinä tapauksessa riidanalaisella kirjeellä on selvästi muutettu kantajana olevan jäsenvaltion oikeusasemaa, ja ensimmäinen kanne voidaan ottaa tutkittavaksi.

18. Mielestäni on kiistatonta, että sen ohella, että 28.7.1995 päivätty kirje sisälsi komission käsityksen asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan oikeasta tulkinnasta, siinä myös ilmoitettiin Alankomaiden viranomaisille komission aikomuksesta jättää tuen loppuosa maksamatta ainakin viiden hankkeen osalta, koska tukea saava valtio oli pyytänyt sitä liian myöhään. [22] Tältä kannalta katsottuna asiassa C-308/95 riitautettu toimi on rinnastettava edellä mainitussa asiassa Regione Toscana vastaan komissio riitautettuun, 31.1.1997 päivättyyn komission kirjeeseen (ks. edellä 16 kohta). On kuitenkin huomattava, että asiassa Regione Toscana vastaan komissio riitautettu kirje oli *ainoa toimi*, josta ilmeni komission lopullinen kanta siihen, oliko Regione Toscanalla oikeus (yksinomaan) kyseistä hanketta varten myönnettyyn yhteisön tukeen; koska ennakkomaksuja ei ollut aiemmin suoritettu ja koska mitään perusteettomasti suoritettuja määriä ei siis ollut tarpeen palauttaa, riitautetussa toimessa selvitettiin *lopullisesti* EMOTR:n ja kantajan väliset taloudelliset suhteet. Kantajan oikeusaseman muuttuminen (tukioikeuden menettäminen) johtui näin ollen suoraan ja kertakaikkisesti juuri riitautetuun kirjeeseen sisältyneestä komission päätöksestä. [23]

19. Tilanne on erilainen 28.7.1995 päivätyn kirjeen osalta. Kyseinen toimi liittyi EAKR:sta rahoitettuja, Alankomaissa toteutettavia hankkeita koskevien tilien selvittämismenettelyyn vain sivujuonteena. Alankomaiden oikeusasema tässä menettelyssä ei olisi muuttunut, vaikka tätä kirjettä, joka oli sen vastaanottaneelle jäsenvaltiolle sisällöltään lähinnä tiedotus (siitä, miten komissio tulkitsee asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa), ei olisi lähetetty. Alankomaiden viranomaisten riitauttaman kirjeen sisältöä on täydennetty selvittämällä, mihin laskelmat perustuvat, ja sitä on täsmennetty *yksittäisten riidanalaisten hankkeiden osalta* seuraavilla selvityksillä: i) kesäkuussa 1995 ja tammikuussa 1996 lähetetyt maksuvelvollisuutta koskevat ilmoitukset hankkeista nro 84.07.03.003, 84.07.03.004 (ks. jäljempänä), 85.07.04.005, 87.07.04.001, 87.07.04.004 ja 88.07.04.002 ja ii) 25.10.1995 ja 16.2.1996 päivättyjen kirjeiden muodossa tehdyt päätökset, jotka koskevat hankkeita nro 84.07.03.001, 80.07.03.002 ja 84.07.03.004 (ks. edellä 7, 9 ja 10 kohta). On katsottava, että vasta kun nämä toimet annettiin tiedoksi kantajalle, sille syntyi velvollisuus täyttää kussakin toimessa määrätyt rahamääräiset velvoitteet määräajassa, joka samalla kertaa asetettiin kyseisessä toimessa (ja hankkeen nro 80.07.03.002 osalta voitaisiin sanoa, että Alankomaille syntyi tuen loppuosan suuruinen saaminen). Pitää paikkansa, että talousarvion täytäntöönpanoon liittyvät,

22 — Komissio oli 28.7.1995 mennessä todennäköisesti vastaanottanut ainakin viittä hanketta koskevan lopullisen maksupyynnön, jonka Alankomaiden viranomaiset olivat toimittaneet sille 1.6.1995 (ks. edellä alaviite 10).

23 — Ks. myös asia 44/81, Saksa v. komissio, tuomio 26.5.1982 (Kok. 1982, s. 1855, 10—12 kohta).

pelkästään taloudellisia suorituksia koskevat toimet (maksusitoumukset, menojen maksattaminen, hyväksyminen ja maksaminen sekä saatavien periminen), jotka tuottavat oikeusvaikutuksia ainoastaan hallinnon sisällä, eivät yhteisöjen tuomioistuimen mukaan ole kannekelpoisia päätöksiä. [24] Mielestäni on kuitenkin päädyttävä päinvastaiseen käsitykseen silloin, kun kysymys on yksittäistoimenpiteistä, joilla komissio ilmoittaa lopullisesti, miten se soveltaa asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa kantajana olevan valtion tilanteeseen yksittäisten riidanalaisten hankkeiden osalta, vaikka toimenpiteet olisi tehty kansallisille viranomaisille lähetetyn kirjeen tai maksuvelvollisuutta koskevan ilmoituksen muodossa, kuten tässä tapauksessa. Olen edellä todennut, että Alankomaille osoitetuilla päätöksillä oli tarkoitus aiheuttaa oikeusvaikutuksia tämän valtion osalta.

20. Pidän siis vakuuttavana niitä kehitelmiä, joilla komissio on vasta vastineessaan laajentanut perustettaan, jonka mukaan ensimmäistä kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi (ks. edellä 12 kohta). Kun 28.7.1995 päivätty kirje asetetaan laajempaan asiayhteyteen eli otetaan huomioon vastaajan talousarvion täytäntöönpanemiseksi harjoittama hallintotoiminta, sitä on pidettävä pelkkänä valmistelevana toimena tai "valmistelevana toimenpiteenä", joka ei yhteisöjen tuomioistuimen asiassa IBM vastaan komissio 11.11.1981 antaman tuomion mukaan ole kannekelpoinen. Kyseisessä asiassa yhteisöjen tuomioistuin totesi seuraavaa: "Silloin kun on kyse toimista tai päätöksistä, jotka tehdään monivaiheisessa menettelyssä eli esimerkiksi sisäisessä menettelyssä, kannekelpoisia toimia ovat pääsääntöisesti yleensä ainoastaan sellaiset toimenpiteet, joissa lopullisesti vahvistetaan komission tai neuvoston kanta kyseisen menettelyn päätteeksi; sen sijaan menettelyn kuluessa tehdyt toimenpiteet, joilla valmistellaan lopullista päätöstä, eivät ole kannekelpoisia. Toisenlainen kanta voitaisiin ottaa ainoastaan silloin, jos valmistelevan menettelyn aikana toteutetut toimet tai päätökset eivät ainoastaan [olisi toimenpiteitä, joilla on sitovia oikeusvaikutuksia, jotka voivat vaikuttaa kantajan etuihin muuttaen tämän oikeusasemaa selvästi], vaan myös itsessään muodostaisivat päätöksen erityiselle menettelylle, joka olisi erillinen siihen menettelyyn nähden, jonka perusteella komissio tai neuvosto voisivat ratkaista pääasian. Edelleen on otettava huomioon, että vaikka toimenpiteet, jotka ovat luonteeltaan puhtaasti valmistelevia, eivät itsessään voi olla kumoamiskanteen kohteena, niihin mahdollisesti liittyviin lainvastaisuuksiin voitaisiin vedota sellaisen kanteen tueksi, joka on nostettu tällaisen valmistelevan toimenpiteen perusteella toteutettua lopullista tointa vastaan." [25]

24 — Ks. asia 190/84, Les Verts v. parlamentti, tuomio 25.2.1988 (Kok. 1988, s. 1017, 8 kohta).

25 — Ks. asia 60/81, IBM v. komissio, tuomio 11.11.1981 (Kok. 1981, s. 2639, 10—12 kohta). Ks. myös mm. asia T-274/97, Ca' Pasta v. komissio, määräys 16.7.1998 (Kok. 1998, s. II-2925, 24—30 kohta; kirjettä, jolla komissio ilmoittaa eräälle yhtiölle, että sisäistä menettelyä yhtiölle myönnetyn tuen poistamiseksi ja jo maksetun tuen takaisinperimiseksi jatketaan, on pidettävä menettelyn kuluessa tehtynä toimenpiteenä, joka on sisällöltään informatiivinen ja jolla valmistellaan lopullista päätöstä; ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi, että ne epäedulliset vaikutukset, joita kyseisen menettelyn vireilläolon jatkumisesta mahdollisesti aiheutuu, ovat vain looginen seuraus menettelyn aloittamisesta, eivätkä ne merkitse, että kyse olisi toimenpiteestä, jolla saattaa olla pakottavia vaikutuksia kantajan etuihin nähden, kunhan kyseiset komission toimenpiteet ovat vain menettelyn kuluessa tehtyjä toimenpiteitä); ja asia 114/86, Yhdistynyt kuningaskunta v. komissio, tuomio 27.9.1988 (Kok. 1988, s. 5289, 12—15 kohta ja erityisesti 13 kohta; komission toimi, jossa ilmoitetaan tämän toimielimen aikomuksesta toimia määrätyllä tavalla AKT—ETY-yhteistyön yhteydessä tehtävien palveluhankintasopimusten tarjoajaehdokkaita koskevien rajoitettujen luetteloiden laatimisessa, ei ole kannekelpoinen; yhteisöjen tuomioistuimen mukaan "oikeusvaikutukset eivät aiheudu tällaisen aikomuksen ilmoittamisesta vaan itse luetteloiden laatimisesta, koska se saattaa merkitä, että jotkin yritykset jätetään pois näistä luetteloista ja niiltä näin ollen evätään mahdollisuus päästä osalliseksi kyseisistä sopimuksista".)

21. Olen näin ollen sitä mieltä, että asiassa C-308/95 nostettua kannetta ei voida ottaa tutkittavaksi, koska se on nostettu viiden hankkeen osalta myöhässä (kanneajan alkamisajankohdasta eli 29.6.1995 lukien) ja muiden hankkeiden osalta liian aikaisin (eli ennen kuin hankkeiden päätökseen saattamista koskevat viralliset päätökset, jotka on tehty 25.10.1995, 15.1.1996 ja 16.2.1996, annettiin tiedoksi).[26]

Jälkimmäisen kanteen asiakysymys (asia C-84/96)

22. Kun edellä esitetty otetaan huomioon, katson, ettei siitä, voidaanko jälkimmäinen kanne ottaa tutkittavaksi, ole mitään epäselvyyttä, eikä komissiokaan ole vastustanut tämän kanteen tutkittavaksi ottamista.[27] Alankomaiden kuningaskunnan asiassa C-84/96 esittämät kanneperusteet koskevat asiallisesti seuraavia seikkoja, siinä järjestyksessä kuin aion niitä tarkastella: i) komissio on soveltanut asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa virheellisesti, koska se on katsonut, että 31.1.1995 päättyvää määräaikaa ei voida pidentää; ii) 16.2.1996 päivätyt kirjeet on perusteltu puutteellisesti ja iii) vastaaja on loukannut yhteisön oikeuden yleisiä periaatteita (yhteisöuskollisuuden, alueelliseen yhteistyöhön osallistumisen ja luottamuksensuojan periaatteet sekä suhteellisuusperiaate). Toissijaisesti kantaja vetoaa seuraaviin perusteisiin: iv) komissio on katsonut virheellisesti, että ministeriön 21.3.1995 päivätty kirje ei ollut asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukainen lopullinen maksupyyntö; v) komissio ei kuullut EAKR:n komiteaa, ennen kuin se teki riidanalaiset päätökset hankkeiden saattamisesta päätökseen, ja vi) hankkeen nro 84.07.03.004 tilejä koskeva selvitys on virheellinen, koska komissio ei ole ottanut huomioon seikkoja, jotka se on kuitenkin saanut tietoonsa ennen 1.4.1995.

i) ja ii) Kanneperuste, jonka mukaan asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa on sovellettu virheellisesti, koska 31.3.1995 päättynyttä määräaikaa ei ole pidetty pidentämiskelpoisena — ii) Vaihtoehtoinen kanneperuste, jonka mukaan 16.2.1996 päivätyt kirjeet on perusteltu puutteellisesti

26 — On lähestulkoon tarpeetonta todeta, että sen tutkimisella, onko riidanalainen kirje 7.4.1995 päivätyn kirjeen vahvistus, kuten on väitetty, ei ole mitään merkitystä yhteisöjen tuomioistuimelle nyt esitettävän ratkaisuehdotuksen kannalta (ks. edellä 6 ja 11 kohta). Otan kantaa tähän kysymykseen pelkästään tyhjentävyyden vuoksi. Olen kantajana olevan hallituksen tavoin sitä mieltä, että 28.7.1995 päivätyssä kirjeessä ei pelkästään nimenomaisesti viitattu tilannetta koskevaan uuteen tutkimukseen, jonka komissio on tehnyt Alankomaiden viranomaisten esittämien tietojen johdosta, vaan kirje sisältää myös uusia seikkoja (asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan tulkinta, joka vastaa 7.4.1995 päivätyssä kirjeessä esitettyä tulkintaa, ja luettelo hankkeista, joiden täytäntöönpanolle asetettu määräpäivä poikkeaa 12 artiklan mukaisesta määräpäivästä tai joita koskevan maksupyynnön esittämiselle on myönnetty määräajan pidennys oikeudellisista syistä), jotka osoittavat niin selvästi kuin mahdollista, että tällainen tutkimus on todella tehty. Uudelleentutkiminen voi sitä paitsi tapahtua myös siten, että komission aloitteesta järjestetään aikaisemman toimen vastaanottajan kanssa kokous, jossa keskustellaan kyseisen toimen kohteena olevista asioista, vaikka kokouksessa ei tulisikaan esiin mitään uusia seikkoja ja vaikka se ei saisi komissiota muuttamaan kantaansa (ks. edellä alaviitteessä 17 mainittu asia Air France v. komissio, tuomion 26 kohta). Omasta mielestäni ja yhteisöjen tuomioistuinten oikeuskäytännön (ks. mm. asia T-84/97, BEUC v. komissio, määräys 4.5.1998, Kok. 1998, s. II-795, 52 kohta ja asia C-480/93 P, Zunis Holding ym. v. komissio, tuomio 11.1.1996, Kok. 1996, s. I-1, 11—14 kohta) mukaan on näin ollen poissuljettua, että ensimmäisellä kanteella riitautettu toimi olisi pelkästään 7.4.1995 päivätyn kirjeen vahvistus (on toinen kysymys, luokitellaanko viimeksi mainittu kirje toimeksi, josta voidaan nostaa kanne perustamissopimuksen 173 artiklan nojalla, vai onko se pelkkä menettelyn kuluessa tehty toimi).

27 — Työjärjestyksen 92 artiklan 2 kohdan nojalla yhteisöjen tuomioistuin voi kuitenkin milloin tahansa omasta aloitteestaan tutkia, onko asia jätettävä tutkimatta ehdottoman prosessinedellytyksen puuttumisen vuoksi (ks. mm. asia 78/85, Groupe des droites européennes v. parlamentti, määräys 4.6.1986, Kok. 1986, s. 1753, 9—11 kohta).

23. Kantaja väittää ensinnäkin, että komissio on soveltanut 12 artiklaa virheellisesti, koska se katsonut, että lopullisten maksupyyntöjen esittämiselle säädettyä, 31.3.1995 päättynyttä määräaikaa ei voida pidentää. Kantajan mukaan asetuksen N:o 2052/88 15 artiklan 3 kohdasta ja asetuksen N:o 4254/88 12 artiklasta (ks. edellä 4 kohta) päinvastoin ilmenee yhteisön lainsäätäjän tarkoittaneen, että vireillä olevat, niin sanotut nukkuvat asiat on saatettava päätökseen 30.9.1995 mennessä; asetuksen N:o 4254/88 12 artikla on pelkkä hallinnollinen seuraus tästä pääsäännöstä, eikä se ole tuonut mitään lisää siihen. Kantajan käsityksen mukaan 12 artiklan sanamuodon perusteella voidaan lisäksi päätellä, että komissiolla on harkintavaltaa, jonka nojalla se voi ottaa huomioon myös 31.3.1995 päättyneen määräajan jälkeen vastaanotetut maksupyynnöt. Kantajan mielestä tämä harkintavalta sitä paitsi vastaa toimivaltaa saattaa hankkeet päätökseen vielä 30.9.1995 jälkeenkin, joka vastaajalla varmasti on sen omien väitteiden mukaan. Jos päädyttäisiin päinvastaiseen ratkaisuun, vastaaja saisi käyttää mielivaltaisesti "kahta painoa ja kahta mittaa" asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukaisten määräaikojen osalta. Alankomaiden mukaan 31.3.1995 päättynyt määräaika tarkoitti vain, että ne menot, jotka voidaan kyseisten hankkeiden osalta hyväksyä yhteisöstä rahoitettaviksi, oli suoritettava ennen sitä.

24. Kantaja väittää vaihtoehtoisesti, että jos osoittautuu, että 16.2.1996 päivätyt kirjeet perustuvat sellaiseen asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan tulkintaan, jota Alankomaat nyt ehdottaa, riidanalaiset päätökset ovat EY:n perustamissopimuksen 190 artiklan vastaisia, koska komissio ei ole selittänyt, minkä vuoksi 1.6.1995 esitettyjä maksupyyntöjä ei voitu ottaa huomioon saatettaessa riidanalaisia hankkeita päätökseen (ks. edellä alaviite 10).

25. Mielestäni tämä kanneperuste on perusteeton. Kuten komissio on todennut, kantajan väitteet ja perustelut ovat ristiriidassa niiden täysin selvien tulosten kanssa, joita saadaan sekä asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan sanamuodon loogisesta, semanttisesta ja kieliopillisesta analyysistä että tämän säännöksen systemaattisesta ja teleologisesta tulkinnasta.[28] Säätäessään, että lopulliset maksupyynnöt on esitettävä vähintään kuusi kuukautta ennen vanhojen hankkeiden päätökseen saattamista koskevan määräajan päättymistä, neuvostolla oli tarkoitus pakottaa jäsenvaltiot hoitamaan asia kuntoon ajoissa, missä se komission mukaan onnistuikin.[29] Tämän tavoitteen

28 — Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisön säännöksellä tavoiteltuun päämäärään ja sen yleiseen rakenteeseen perustuvaan tulkintaan voidaan turvautua vain silloin, kun säännöksen sanamuoto ei mahdollista selvää ja yhdenmukaista tulkintaa (erityisesti silloin, kun eri kieliversiot poikkeavat toisistaan; ks. asia 6/74, Moulijn v. komissio, tuomio 21.11.1974, Kok. 1974, s. 1287). Sivuhuomautuksena totean, että tätä kysymystä ei ole missään muussa oikeudenkäynnissä tuotu yhteisöjen tuomioistuimen ratkaistavaksi, mikä osoittaa, että lopullisten maksupyyntöjen esittämiselle asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa säädetyn määräajan pakottavuuden osalta ei vallitse mitään tulkintaongelmaa (kuten ei myöskään 12 artiklaa vastaavien seuraavien säännösten osalta: i) asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta kalatalouden ohjauksen rahoitusvälineen osalta 20 päivänä heinäkuuta 1993 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2080/93 (EYVL L 193, s. 1) 9 artiklan 2 kohta; ii) asetuksen (ETY) N:o 2052/88 soveltamisesta Euroopan sosiaalirahaston osalta 19 päivänä joulukuuta 1988 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 4255/88 8 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna 20.7.1993 annetulla neuvoston asetuksella N:o 2084/93 (EYVL L 193, s. 39), ja iii) em. asetuksen N:o 4256/88 10 artikla, sellaisena kuin se on muutettuna em. asetuksella N:o 2085/93 (ks. alaviite 20)). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on edellä alaviitteessä 19 mainitussa asiassa Regione Toscana vastaan komissio antamassaan tuomiossa (50—52 kohta) sitä vastoin hyväksynyt Regione Toscanan esittämän erilaisen kanneperusteen katsoessaan, että asetuksen N:o 4256/88 10 artiklassa säädetyllä määräajalla viitataan pyynnön lähettämispäivään eikä päivään, jona komissio on sen vastaanottanut.

29 — Vastaajan mukaan sille esitettiin vuoden 1995 kolmen ensimmäisen kuukauden aikana noin 2 000 lopullista maksupyyntöä (joista jotkut koskivat useita hankkeita) EAKR:n rahoittamista hankkeista. Tuen myöntämiseen sidottujen summien osia vapautettiin asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan perusteella ilman eri toimenpiteitä noin 500 asiassa.

saavuttamiseksi säädettiin, että pyyntöjen esittämiselle asetetun määräajan noudattamatta jättäminen johtaa tuen myöntämiseen sidottujen summien osien vapauttamiseen *ilman eri toimenpiteitä*. Kuinka siis voidaan vakavissaan väittää, että 31.3.1995 päättynyt määräaika oli vain ohjeellinen tai että komissiolla oli sen osalta harkintavaltaa (sen harkintavallan lisäksi, mikä oli tarpeen tilien selvittämiseen liittyvien käytännön toimenpiteiden toteuttamiseksi)? Koska asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukaan siitä, että komissio ei noudata 30.9.1995 päättyvää määräaikaa, ei aiheudu mitään oikeusvaikutuksia, sillä, että se on tehnyt kahden riidanalaisen hankkeen päätökseen saattamista koskevat päätökset tämän päivämäärän jälkeen, ei ole mitään merkitystä sen kannalta, voidaanko 31.3.1995 päättynyttä määräaikaa väitetyllä tavalla pidentää. Alankomaiden ehdottama tulkinta, jonka mukaan lopulliset maksupyynnöt voitiin hyväksyä 31.3.1995 jälkeenkin, kunhan ne olivat saapuneet komissiolle niin hyvissä ajoin ennen 30.9.1995, että se saattoi tehdä kuhunkin asiaan kohdistuvat hallinnolliset tarkastukset ajoissa, on mielestäni hämmentävä. Tällainen käsitys ei sovi yhteen yhteisön oikeuden yleisiin periaatteisiin kuuluvan oikeusvarmuuden periaatteen kanssa.[30] Tämän vuoksi on tarpeetonta tutkia, onko 16.2.1996 päivätyt kirjeet perusteltu puutteellisesti, kuten on väitetty (ks. edellä 25 kohta).

iii) Kanneperuste, jonka mukaan komissio on loukannut yleisiä lojaalin yhteistyön, alueelliseen yhteistyöhön osallistumisen sekä luottamuksensuojan periaatteita ja suhteellisuusperiaatetta

26. a) Kantaja väittää, että vaikka komissio on toiminut asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukaisesti, se on siitä huolimatta loukannut lojaalin yhteistyön periaatetta, joka nyt kyseessä olevalla alalla ilmenee alueelliseen yhteistyöhön osallistumista koskevana periaatteena.[31] Nyt tutkittavana oleva väite koskee sitä, että riidanalaiset hankkeet, jotka valmistuivat 31.3. ja 1.4.1994, saatettiin päätökseen pelkästään niiden maksupyyntöjen perusteella, jotka komissio oli saanut 31.3.1995 mennessä, eikä siinä otettu huomioon niitä lopullisia maksupyyntöjä, joista ilmoitettiin ministeriön 21.3.1995 päivätyssä kirjeessä (ks. edellä 5 kohta) ja jotka vastaaja sai 1.6.1995 eli hyvissä ajoin ennen kuin määräaika päättyi 30.9.1995. Riidanalaisten päätösten osalta tapahtuneeksi väitetty virhe on kantajan mukaan sitäkin vakavampi, koska kaikki lopullisten maksupyyntöjen kohteena olevat menot oli maksettu ennen 31.3.1995 ja koska pyyntöjen

30 — Ks. mm. asia 78/74, Deuka, tuomio 18.3.1975 (Kok. 1975, s. 421) ja asia C-325/91, Ranska v. komissio, tuomio 16.6.1993 (Kok. 1993, s. I-3283, 26 kohta). Oikeusvarmuuden periaate edellyttää muun muassa, että määräajan sisältävä säännös on laadittava selväksi ja täsmälliseksi juuri sen vuoksi, että etenkin, jos sen perusteella voidaan estää sellaisen taloudellisen tuen maksaminen jäsenvaltiolle, jota koskevan pyynnön esittämiseen jäsenvaltio on saanut luvan ja jonka perusteella jäsenvaltio on jo suorittanut huomattavia maksuja, jäsenvaltio voi tosiseikoista täysin tietoisena arvioida, kuinka tärkeää määräajan noudattaminen sille on (ks. edellä alaviitteessä 23 mainittu asia Saksa v. komissio, tuomion 16 kohta).

31 — Kuten kantaja muistuttaa, rakenteellisten tukitoimenpiteiden alalla sellainen yhteistyöhön osallistuminen, jolla pyritään samaan päämäärään, koskee sekä rahoitetun toiminnan valmistelu- ja rahoitusvaihetta että toiminnan ennakkoarviointia, seurantaa ja jälkiarviointia, ja siinä on noudatettava kunkin kumppanin (komission ja kyseisen jäsenvaltion nimeämien viranomaisten) institutionaalista, oikeudellista ja taloudellista toimivaltaa (ks. asetuksen N:o 2052/88 4 artikla, sellaisena kuin se on korvattuna asetuksen N:o 2081/93 1 artiklalla).

esittäminen viivästyi sen vuoksi, että Alankomaiden viranomaiset tarkastivat erittäin huolellisesti, olivatko tuensaajille maksettavien loppuosien maksamisen edellytykset täyttyneet ja pitivätkö komissiolle toimitetut tiedot paikkansa.

27. b) Lisäksi Alankomaiden kuningaskunta katsoo, että 16.2.1996 päivätyt kirjeet ovat luottamuksensuojaa koskevan yleisen periaatteen vastaisia. Kantajan mukaan niissä rakennerahastoja koskevissa yhteisön säännöksissä, jotka olivat voimassa silloin, kun riidanalaisille hankkeille päätettiin myöntää taloudellista tukea, ei ollut säädetty mistään yleisestä velvollisuudesta vahvistaa sen enempää määräpäivää sellaisten taloudellisten velvoitteiden täyttämiselle, joihin oli sitouduttu usean varainhoitovuoden aikana toteutettavan toiminnan osalta, kuin määräaikaa lopullisten maksupyyntöjen esittämiselle. Tuolloin voimassa olleen järjestelmän mukaan [32] kussakin yksittäisessä rahoituspäätöksessä itsessään asetettiin kunkin hankkeen toteuttamiselle määräaika, jota komissio lisäksi yleensä pidensi (joskus jopa useaan kertaan samassa asiassa) asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä. Kantajan mukaan asetuksen N:o 2052/88 15 artiklan 3 kohdalla ja asetuksen N:o 4254/88 12 artiklalla on näin ollen tehty huomattava taannehtiva muutos niihin säännöksiin, jotka olivat voimassa silloin, kun hankkeisiin nro 80.07.03.002 ja 84.07.03.004 myönnettiin taloudellista tukea. Kantajan mukaan komission olisi pitänyt tiedottaa jäsenvaltioille uudesta toimintalinjasta, jota se aikoi ryhtyä noudattamaan tällä alalla, ja täsmentää, mitä taloudellisia seurauksia sen 12 artiklan osalta omaksumasta tulkinnasta aiheutuu. Koska tällaista kannanottoa ei esitetty, Alankomaiden viranomaiset saattoivat perustellusti olettaa, että kyseiset kaksi hanketta saatetaan lopullisesti päätökseen yhteisymmärryksessä ja lojaalissa yhteistyössä kuten ennenkin, etenkin kun otetaan huomioon, että vastaaja ei tarvinnut kuutta kuukautta hankkeita koskevien tilien selvittämiseen. Kantajan mukaan sen perusteltu luottamus säilyi sen jälkeenkin, kun se oli vastanottanut 23.2.1995 päivätyn kirjeen (ks. edellä 5 kohta), jossa komissio viittasi asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaan, jonka sanamuoto on kaikkea muuta kuin yksiselitteinen, täsmentämättä kuitenkaan, mitä seurauksia sen mukaan aiheutuu siitä, että 31.3.1995 päättyvää määräaikaa ei noudateta. Kantajan mukaan vastaajan olisi toisaalta pitänyt heti vastata 21.3.1995 päivättyyn kirjeeseen, josta ilmeni ministeriön olevan vakuuttunut, että lopulliset maksupyynnöt voidaan esittää myöhemminkin kuin 31.3.1995.

28. c) Lopuksi Alankomaiden kuningaskunta viittaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee sen valvomista, ovatko seuraamussäännökset suhteellisuusperiaatteen mukaisia, ja jonka mukaan tukioikeuden menettämisen kaltaisten seuraamusten määräämistä voidaan pitää yhteisön oikeuden mukaisena vain, jos velvoitteilla, joiden rikkomisesta tällainen seuraamus määrätään, on perustavan-

32 — Alankomaat on tältä osin viitannut Euroopan aluekehitysrahaston perustamisesta 18 päivänä maaliskuuta 1975 annettuun neuvoston asetukseen (ETY) N:o 724/75 (EYVL L 73, s. 1).

laatuinen merkitys kyseisen tukijärjestelmän toimivuuden kannalta. Koska kaikki ne keskeiset velvoitteet, joihin oikeus saada taloudellista tukea riidanalaisia hankkeita varten perustui, on tässä tapauksessa täytetty, kantajan mukaan tämä periaate edellyttää, että lopullisten maksupyyntöjen esittämiselle säädetyn määräajan noudattamatta jättäminen ei voi johtaa kyseisen oikeuden menettämiseen. Näin on etenkin, kun komissio ei itse pystynyt saattamaan kyseessä olevia kahta hanketta päätökseen 30.9.1995 mennessä.

29. Mielestäni tätäkään kanneperustetta ei voida hyväksyä. Kuten komissio on huomauttanut, lojaliteettiperiaatetta sekä yhteistyöhön osallistumista ja luottamuksensuojaa koskevia periaatteita ja suhteellisuusperiaatetta olisi tässä tapauksessa voitu loukata Alankomaiden hallituksen väittämällä tavalla vain, jos komissiolla olisi ollut jotakin harkintavaltaa asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan soveltamisen osalta. Näin ei kuitenkaan ollut, kuten edellä on jo voitu todeta (ks. 26 kohta). On lisäksi mahdoton ajatella, että komission velvollisuus noudattaa hyvää hallintotapaa ja olla jäsenvaltioiden kanssa lojaalissa yhteistyössä (alueellinen osallistuminen mukaan luettuna) merkitsisi, että sillä olisi velvollisuus selvittää tarkasti, onko jollekin jäsenvaltiolle epäselvää, mikä on äskettäin annettujen säännösten oikea tulkinta; jo terve järki sanoo näin, koska muussa tapauksessa kyseenalaistettaisiin yhteisön koko toiminta. Lopuksi on todettava olevan selvää, että siinä määrin kuin luottamuksensuojan loukkaamista ja seuraamuksen suhteettomuutta koskevat väitteet kohdistuvat suoraan asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan sisältöön eivätkä siihen, miten komissio on tässä tapauksessa soveltanut tätä artiklaa, niitä ei voida ottaa tutkittaviksi, koska Alankomaiden kuningaskunta ei ole ajoissa nostanut tästä säännöksestä kumoamiskannetta yhteisöjen tuomioistuimessa.

iv) Kanneperuste, jonka mukaan komissio on katsonut virheellisesti, että ministeriön 21.3.1995 päivätty kirje ei ole lopullinen maksupyyntö — v) Kanneperuste, jonka mukaan komissio ei kuullut EAKR:n komiteaa ennen 16.2.1996 tehtyjä päätöksiä — vi) Kanneperuste, jonka mukaan hanketta nro 84.07.03.004 koskevien tilien selvitys on virheellinen

30. d) Koska yhtäkään kantajan ensisijaisista kanneperusteita ei mielestäni voida hyväksyä, siirryn tutkimaan toissijaisia kanneperusteita. Niistä ensimmäinen koskee sitä, miten komissio on arvioinut ministeriön 21.3.1995 päivättyä kirjettä. Paitsi että vastaaja ei pitänyt kirjettä lopullisena maksupyyntönä, se kaiken lisäksi laiminlöi ilmoittaa kannastaan ajoissa (eli 31.3. mennessä) Alankomaiden viranomaisille. Tämän vuoksi Alankomaiden viranomaiset eivät pystyneet ajoissa saattamaan asiakirjaa asianmukaiseen kuntoon siten, että ne olisivat täydentäneet puuttuvat tiedot joko alkuperäisessä määräajassa tai jossain muussa asianmukaisessa määräajassa, joka komission olisi pitänyt tarpeen vaatiessa asettaa. Kantajan mukaan vastaaja on näin ollen soveltanut

väärin asetuksen N:o 2052/88 15 artiklan 3 kohtaa ja asetuksen N:o 4254/88 12 artiklaa ja loukannut yhteistyöhön osallistumisen ja hyvän hallintotavan periaatteita. Alankomaiden mukaan 21.3.1995 päivätystä kirjeestä voitiin päätellä, että riidanalaiset hankkeet olivat valmistuneet ja että Alankomaiden viranomaisten tarkoitus oli, että hankkeille myönnetyn tuen loppuosa maksetaan. Kantajan mielestä komissio on mielivaltaisesti samaistanut asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa käytetyn lopullisen maksupyynnön käsitteen loppumaksupyynnön käsitteeseen, jonka muotovaatimuksista ja sisällöstä säädetään Euroopan aluekehitysrahastosta 19 päivänä kesäkuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1787/84 [33] 28 artiklassa.

31. Myös tältä osin pidän vastaajan väitteitä ja perusteluja vakuuttavina. On ennen kaikkea todettava, että vaikka (1.1.1989 kumotun) asetuksen N:o 1787/84 edellä mainittua 28 artiklaa ei käytännössä voidakaan soveltaa tässä tapauksessa, [34] ei voida kyseenalaistaa sitä, että asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukaisten lopullisten maksupyyntöjen on sisällettävä olennaisilta osin samat tiedot, jotka oli aikoinaan säädetty esitettäviksi loppumaksupyynnöissä. Lopullisissa maksupyynnöissä on vähintään ilmoitettava kunkin hankkeen osalta pyydetyn maksun määrä, käytetty laskentamenetelmä ja tiedot, joihin laskelma perustuu. Koska 21.3.1995 päivätty kirje ei sisältänyt yhtäkään näistä seikoista, komissiota ei voida moittia siitä, että se ei käsitellyt kirjettä kuten sääntöjenmukaista ja täydellistä pyyntöä. On lisäksi kerrassaan mahdotonta ajatella, että vastaajan olisi hyvää hallintotapaa ja jäsenvaltioiden kanssa harjoitettavaa lojaalia yhteistyötä koskevien velvoitteidensa perusteella pitänyt tutkia juuri ennen 12 artiklassa säädetyn määräajan päättymistä mutta tarkemmin selvittämättömänä päivänä saapunut kirje heti sen saatuaan ja mahdollisesti vastata siihen saman tien ilmoittaen, mitä ongelmia ja puutteellisuuksia siinä oli todettu. Jotta voitaisiin olla toista mieltä, pitäisi jättää huomiotta, että vuoden 1995 maaliskuussa, joka oli erittäin kiireinen kuukausi, komission yksiköille saapui satoja vastaavanlaisia ilmoituksia jäsenvaltioilta. [35]

32. e) Kantaja väittää lisäksi, että komissio ei ennen 16.2.1996 tehtyjä päätöksiä kuullut EAKR:n komiteaa siten kuin asetuksen N:o 1787/84 (ks. edellä alaviite 33)

33 — Jäljempänä asetus N:o 1787/84 (EYVL L 169, s. 1). Tekstissä mainitun 28 artiklan mukaan EAKR:n tuen loppuosa voidaan maksaa asianomaiselle jäsenvaltiolle, kun se esittää selvityksen, jossa on seuraavat tiedot: kyseisen yrityksen nimi (tai infrastruktuurihankkeiden osalta vastuussa olevan viranomaisen nimi), investoinnin sijaintipaikka, niiden julkisten menojen kokonaismäärä, jotka on suoritettu sitä päivämäärää, jona tukihakemus saapui komissiolle, edeltävänä 12 kuukautena, maksuhakemuksen kohteena oleva osa, pyydetty maksu, tosiasiallisesti investoitu määrä, toteutetun investoinnin vastaavuus alkuperäisen suunnitelman kanssa, investoinnin valmistumispäivä, investoinnilla luotujen tai säilytettyjen työpaikkojen määrä (jos investointi on kohdistunut teolliseen toimintaan, käsiteollisuuteen tai palvelualalle) ja ne toteutettujen toimien sosioekonomiset vaikutukset, joita voidaan arvioida kyseisenä ajankohtana.

34 — Kantaja katsoo kuitenkin, että asetuksen N:o 2052/88 15 artiklan 1 kohdan mukaan, sellaisena kuin tämä artikla on korvattuna asetuksen N:o 2081/93 1 artiklalla (ks. edellä 14 kohta), EAKR:n tuen myöntämiseen hankkeille, joiden osalta komissio on tehnyt päätöksen ennen 1.1.1989, sovelletaan edelleen asetuksen N:o 1787/84 relevantteja säännöksiä.

35 — Ks. edellä alaviite 29 ja siihen liittyvä teksti.

32 artiklassa, jota ei ole kumottu tai muutettu asetuksen N:o 4254/88 12 artiklalla, säädetään sellaisten toimenpiteiden osalta, joilla komissio pienentää jo myönnetyn tuen määrää tai peruuttaa tuen. Myöskään tätä kanneperustetta ei voida hyväksyä. Komissio on mielestäni oikeassa katsoessaan, että 32 artiklan mukainen tuen pienentämis- tai peruuttamismenettely, johon voidaan ryhtyä, jos toimenpidettä, jota varten tukea on myönnetty, ei ole toteutettu edellytetyllä tavalla tai jos toimenpidettä koskevissa toimissa asetettuja ehtoja ei ole täytetty, on eri asia kuin asetuksen N:o 4254/88 12 artiklan mukainen menettely, jossa tuen myöntämiseen sidotut summat vapautetaan ilman eri toimenpiteitä ja jonka aloittamista koskevat eri edellytykset (lopullista maksupyyntöä ei ole esitetty määräajassa) ja jonka osalta ei ole säädetty EAKR:n kuulemisesta.

33. f) Lopuksi Alankomaat pyytää yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan hankkeen nro 84.07.03.004 loppuun saattamista koskevan päätöksen, jolla komissio on vaatinut palautettavaksi 1 364 180 NLG (sen sijaan, että komissio maksaisi kantajalle tuen loppuosan 844 500 NLG), sillä kantajan mukaan vastaaja on virheellisesti jättänyt huomiotta 6.4.1994 päivättyyn välimaksupyyntöön sisältyneet tiedot. Tästä välimaksupyynnöstä ilmenee, että tuohon päivään mennessä suoritettujen julkisten menojen kokonaissumma, jonka perusteella piti määrittää, mistä osasta EAKR:n tukea voitiin esittää maksupyyntö, oli 22 915 000 NLG. Komissio on 21.10.1994 päivätyllä kirjeellään kuitenkin ilmoittanut ministeriölle, ettei se voi hyväksyä 6.4.1994 päivättyä pyyntöä, koska siinä käytetyt laskentaperusteet olivat epävarmoja ja koska laskelman mukaan hankkeeseen myönnettävä EAKR:n tuki oli 33,3 prosenttia kokonaismenoista eli enemmän kuin tukipäätöksen mukainen osuus (30 prosenttia). Tämän vuoksi ministeriö kumosi 6.4.1994 päivätyn pyynnön 8.11.1994 päivätyllä telekopiolla. Sen sijaan, että ministeriö olisi tehnyt uuden, oikeansisältöisen välimaksupyynnön, se päätti menettelyä yksinkertaistaakseen toimittaa oikaistut tiedot suoraan 1.6.1995 päivätyssä lopullisessa maksupyynnössä, jossa näin ollen vahvistettiin, että 6.4.1994 päivätty ilmoitus on peruutettu. Komissio on hankkeen nro 84.07.03.004 tilejä selvittäessään siis käyttänyt perustana yksinomaan niitä tietoja, jotka sillä oli 31.3.1995 eli 9.10.1991 mennessä maksettujen julkisten menojen kokonaismäärää (15 552 734,98 NLG), jonka Alankomaiden viranomaiset olivat ilmoittaneet siinä välimaksupyynnössä, jonka ne olivat tehneet ennen 6.4.1994 päivättyä pyyntöä. Kantaja kuitenkin katsoo, että sen jälkeen kun 31.3.1995 päättynyt määräaika oli suotta ylitetty, yhteistyöhön osallistumisen ja hyvän hallintotavan periaatteet velvoittivat komissiota käyttämään hankkeen päätökseen saattamista koskevaa lopullista päätöstä tehdessään niitä tietoja, jotka oli esitetty 6.4.1994 päivätyssä välimaksupyynnössä, ja jättämään huomiotta sen, että Alankomaiden viranomaiset olivat peruuttaneet tämän välimaksupyynnön. Kantajan mukaan vastaaja olisi kaiken lisäksi voinut päätellä oikeat laskentaperusteet siitä päätöksestä, jolla tuki alun perin myönnettiin riidanalaiselle hankkeelle.

34. Myös tämä kanneperuste on hylättävä. Alankomaat ei voi vierittää komissiolle vastuuta niistä haitallisista vaikutuksista, joita sen oma huolimattomuus on aiheut-

tanut. Sen jälkeen kun kantajana oleva hallitus oli peruuttanut 6.4.1994 päivätyn välimaksupyynnön, se päätti olla esittämättä uutta, asianmukaisesti muutettua pyyntöä ja varasi itselleen oikeuden ilmoittaa ajan tasalla olevat tiedot maksettujen menojen kokonaismäärästä lopullisessa pyynnössä. Lopullinen pyyntö kuitenkin saapui vastaajalle asetuksen N:o 4254/88 12 artiklassa säädetyn määräajan jälkeen. Alankomaiden viranomaisten väitteelle, jonka mukaan komission olisi pitänyt valvoa, että niiden virheet ja laiminlyönnit korjataan ja että niiden toimittamat virheelliset tiedot oikaistaan, ei todellakaan löydy mitään tukea alaa koskevasta säännöstöstä tai siitä yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, joka koskee vastaajana olevan toimielimen velvollisuutta toimia lojaalissa yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa EY:n perustamissopimuksen 5 artiklan mukaisesti.

IV Ratkaisuehdotus

35. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

— jättää asiassa C-308/95 nostetun kanteen tutkimatta

— hylkää asiassa C-84/96 nostetun kanteen

— velvoittaa Alankomaiden kuningaskunnan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.